

qui tanto publicæ rei detrimento, tantoque humanitatis dedecore sese voluptatibus dedunt, nullo termino definentes otio, diù, noctuque, privatim, et publicè oscitantes et socordia increbilibi torpescentes! Utinam intelligerent, vix dignos esse hominum societate, qui, quum facile possem, discere tamen contemnunt, quo potissimum differant ab aliis animantibus rationis expertibus, nec umquam experiri conantur, qua sint mentis magnitudine comparati! Nimirum colluctatur in homine sciendi aviditas, quam habet ingenitam à natura, cum voluptatum illecebris; et sæpè delusi falsa rerum specie, in pejora spontè prolabimur.

Neque verò tantus esse locus errori posset, si seriò et accuratè perpenderemus, quàm suaviter, quàm tranquillè, quàm jucundè vitam agunt, qui litterarum studiis immerguntur. Equidem nihil tam vellem, quàm vos, adolescentes Mexicani, quos in hac à patrio solo distantia sæpissimè repeto memoria, quos ex animo nunc alloquor, et quorum præsertim bonum cordi mihi est, quàm vos, inquam, deponere præjudicatam opinionem, quæ perperam invaluit: quod videlicet philosophici sudores valetudini noceant, vitam brevient, morosumque reddant hominem, in humana consuetudine difficilem; pertinacem aliorum contemptorem, vanè intumescem. Qued afflicta valetudinis, et vitæ brevioris est, Tullius, Lucianus, et post multa sæcula Feijovius, longam contexuere clarissimorum virorum seriem, qui quum nihil interruptè in litteris ætatem po-

suissent suam, ad octogesimum annum, ad nonagesimum, ad centesimum etiam, eoque amplius robustis viribus pervenerunt. Et plures adjicere possemus recentioris ætatis, quorum alios audivimus, alios vidimus, in his laboribus longissimè vixisse, quin nullo possit asseri fundamento, quod ipsis litterarum defatigatio jacturam valetudinis importaverit. Quod autem attinet ad vitia, quæ litteratis tamquam peculiariora maligni calumniatores objiciunt, advertite, adolescentes, non hæc litterarum, sed miseræ mortalitatis esse vitia. Quodnam, quæso, est vitæ genus, quodnam à Numine donum, quodnam à natura beneficium, quodnam ab amicis obsequium, quo, quum volueritis, abuti facilè non possitis? In id vestros intendite conatus, ut, quam mentem ab supremo rerum Opifice liberaliter accepistis, pro viribus perficiatis: ut veritatis indagazione thesaurum vobis nobilissimum comparetis, ut scientiarum viam, initio quidem ingratam, et spinosam, ingredienti, ad temperantem modestiam animum componatis; omninò ut prudenter, humanè, sobriè sapiatis: et polliceri non dubito, vos olim summam suavitatem in eruditæ lucubrationibus gustaturos, vos ad sapientiæ fastigium concensuros, vos patriæ decus, et ornamentum futuros.

Sed ad propositum veniamus de historico philosophiæ compendio. Rectè quidem philosophiam appellavit Tullius vitæ ducem, virtutis indagatricem, vitiorum expultricem, quæ peperit urbes, quæ dissipatos homines in so-

cietatem vitæ convocavit, quæ ipsos inter se primò domicilis, deinde conjugis, tum literarum et vocum communione junxit, legum inventrix, magistra morum, et disciplina: rectè, inquam, quum ab amore sapientiæ, hominumque conatibus, ut ipsam acquirant, innumera bona humanæ societati nata sint. Neque mirum alicui debet esse, quod in hac obtinenda laude tot jam sæcula desudaverint præstantissima ingenia, quin convenire potuerint in unitate doctrinæ: sunt enim humanæ mentes ad diversam armoniam temperatæ, prout diversa sunt organa, quibus intelligunt: et quemadmodum, pulsata chorda, ceteræ consonant, quæ sint ad eundem intentæ numerum, ita vibrata humani cerebri fibra, similis vibratio respondet in aliorum cerebrorum fibris, quas rerum omnium artifex ad eundem temperavit concentum. Et hinc repetenda videtur illa plurium inter se consensio in eodem opinandi modo, et ab aliis omnimoda dissensio. Loquimur autem de iis ingeniis, quæ serio veritatem inquirunt, nec ultrò sese obcæcant, et voluntaria caligine involvunt: nam si errorem, in quem semel prolapsus es, totis tenere viribus obstinaveris; aut si partium favore subscripseris doctrinæ, quantumvis absurdam manifestissimè videas, longè admodum semper eris à vera philosophia, nec unquam in sapientibus numeraberis.

Sapientiæ quidem amor ab exordio fuit mundi, et primum philosophum dixeris primum hominem, qui justus prodiit à Creatoris

manu nec propterea circumvolutus mentis tenebris, quibus ab originis peccato deturpati sunt posteri: nescivit ille infantiam, vixque natus adultam sensit rationem. Libenter supersedemus ab inutili quæstione: quò pervenerit Adami philosophia? quas habuerit notiones de physico rerum ordine? quò processerit in logicis, metaphysicis, ethicis et politicis? Id enim verò certum est, quod confestim ab ortu constitutus est universi terrarum orbis Princeps, et Dominus; nec dignum esse supremi Auctoris providentia videtur, hominem, cui primas in creatione liberaliter detulit, et à qua sui generis notitiam derivaret posteritas, vel non excellere mentis acie, vel eam incultam desidiosè relinquere. Solet quidem Deus imbecilles administratores immitere, ut in criminisum populum animadvertat: sed non fuerant ante Adamum homines, qui peccarent. Ille certè tam animantia, quam plantas, et cetera suæ potestati subjecta, nomine quodque appellavit suo: in quo quidem munere tam sapientem, et naturæ peritum se probavit, ut in Cratylo suo fidenter asseruerit Plato, prima rerum nomina mirabiliter exprimere ipsarum rerum virtutes, nec appellari tam proprie res potuisse, nisi appellantis mentem regeret divina sapientia. Non audemus cum iis convenire, qui tantum extollunt primi hominis philosophiam ut planè judicent, ad similem postea pervenisse neminem; sed ab eo certè notiones acceperunt hæreditate posteris, quas multiplicatis postea sudoribus propagarunt; et sin minus

omnes, utique plures philophiæ ramos jam ante diluvium perfecerant. Hæc autem doctrinarum studia non omnino perisse dicenda sunt in hac aquarum inundatione, qua totus ferè orbis interiit; sed qui supernatantis arcæ beneficio Noemum, ejusque filios à communi naufragio liberavit, in iis humani generis reliquiis conservari voluit, magnam saltem ex parte, acquisitam ante hæc tempora philosophiam.

Noemus igitur, qui sex tota sæcula vixerat ante fatalem illam criminosi hominis ruinam; ultra tercentos adhuc annos in orbe instaurato, et aquis repurgato vivens, facile perpetuavit lumina de supremo rerum Domino, de prima humanæ gentis origine, de coelorum, terrarumque fabrica, et plura id generis, quæ vel ad physicum ordinem, vel ad rationis usum, et perfectionem, vel ad artium industriam spectantia, tum ab aliis didicerat, tum suis ipse observationibus adinvenerat. Sedem sibi commorationis elegit Chaldaicas regiones, ubi ejus filii, nepotesque rapidissimè propagati sunt, in immensum crescentes populum; et post absurdos conatus extollendi turrim ad sydera, linguarum confusione puniti sunt, ac per diversas orbis partes disseminati. Atque ita quidem per universas ferè terras detulerunt pretiosissimum notionum thesaurum, quas à Noemo derivaverant. Sed non ubilibet æquè profundas egit philosophia radices, quinimò labente tempore, tam adolevit ignorantia, ut, si Chaldæam exceperis non alibi remanere visa sint, nisi deformia commenta, quasi vestigia

quidem veritatis ab antiqua Noemi doctrina, quam hominum somnia turpissimè adulteraverant. Quidquid alii decertaverint de sapientiæ primatu in notionibus, num Ægyptiorum Sacerdotes, num Persarum Magi, num Indorum Gymnosophistæ, num Gallorum Druides, primi philosophiam tradiderint; nos quidem libenter subscribimus Tullio dicenti: *Suntque Chaldæi antiquissimum Doctorum genus.* Et quidem Berosus asserit, Chaldæum quemdam remotissimis visisse temporibus, à quo prima fuerunt Astronomiæ lumina. Flavius autem Josephus affirmatè propugnat, Chaldæum hunc fuisse Abrahamum, qui et suis peregrinationibus per Phœnices, Ægyptiosque, primus ad eas regiones intulit arithmeticam, et astronomicam scientiam. In hac sententia conveniunt Eupolemus, Eusebius, et Augustinus, qui duodevicesimo libro de Civitate Dei palam inficiatur, coli ab Ægyptiis philosophiam ante Abrahamum cœpisse. Scientias verò, quarum donum habuit Ægyptus ab hoc Hebricæ gentis Parente, post annos plures instauravit, et mirificè propagavit ejusdem pronepos Josephus, quo tempore in Ægyptiis prima post Regem fuit potestate: à quo sanè beneficio Ministro traditam iis gentibus geometricam doctrinam, in laudato Flavio comperimus. Ægyptiis postea litteris eruditus fuit Moses, non quidem inanibus illis, quæ dæmonum invocatione, infandisque incantationibus constabat; sed quas ab hebraicis Magistris quum primum audissent, institutis ipsi defatigationibus perfec-

runt. Hunc enimverò Dei populi Ducem oppidò excelluisse mentis claritudine, miramque habuisse tum naturæ cognitionem, tum scribendi elegantiam, et sublimè cogitandi facultatem, extra omnem dubitationis aleam erit Divinos legenti libros, qui ab ejus calamo sunt.

Per eadem ferè tempora vixisse creditur Jobbus, cujus nomine inscriptum legimus Codicem in Divinis annumeratum. Contendunt quidem eruditi, quonam ille prodierit auctore, num Mose, num Jobbo ipso, num fortè alio, cujus nomen injuria temporum interierit. Sed pro re nostra parum refert, auctorem non noscere; quum in eo libro, et plura certè signa sint remotissimæ antiquitatis, et poesim perspicuè legamus, non quidem ligatam numeris, in qua tamen elucet profunda morum philosophia, erudita mundanæ fabricæ cognitio, mirastili sublimitas, robustissima gravitas, pulcherrima imaginum efficacia, eaque dicendi vis, ac nobilitas, quibus Homeri, et Virgilio nomina tam clara fuere posteritati. Floruerunt postmodum in Hebræis Doctores, qui Mosi successerunt, a jusque philosophiam perpetuarunt: in iis autem excelluere David, et Salomon; David quidem à famosis carminibus, in quibus ea supereminet verborum, et sententiarum vis, ac majestas tam certa, et profunda cordis humani scientia, mundanæque machinæ tam sublimis cognitio, ut nationes omnes communi suffragio dixerint, ab auctore sapientissimo hæc fuisse poemata. Salomoni autem facilè primum conceditur nomen in illustrissimis toto orbe

philosophis, qui nimirum et Proverbia, et Ecclesiastem, et Cantica Canticorum, uberri- mos mirificæ doctrinæ fontes, conscripsit; et alia plura sapientiæ monumenta reliquerat posteris, quorum magna pars incendio periit Ezechia Regis ætate, in quibus de plantis omnibus, de terræ bestiis, de coeli volucris, de reptantibus, de piscibus, quorum omnium novit naturam, et proprietates, disseruisse intelligimus.

De celebrioribus quidem philosophis, qui floruerunt ad Ægyptios, ad Phœnices, ad Persas, ad Indos, ad Atlanticos, ad Thraces, ad Gallos, immensam operam posuere critici, ut opiniones conciliarent tam de Mundi ætate, qua vixerunt, quàm de doctrinis, quas singuli tradiderunt. Utrique liquidum videtur, ab antiquissimis temporibus veneratione prosecutos philosophiam Ægyptios, qui ex philosophorum numero Sacerdotes, Regem et Sacerdotibus eligebant. Ita pervenit ad Ægyptium regnum, quod et summo perè decoravit, Crismegistus ille, in Sacerdotum collegio summus, clarissimus in philosophis. Et nemo certè denegavit Ægyptiis hanc gloriam, quod ad eosdem contenderint Solon, Thales, Pythagoras, Democritus, Plato, idque generis præclarissima ingenia, ut in famosiori tunc temporis fonte bibentes, doctrinarum thesaurum attingerent. Laudantur ab Luciano Phœnices, quod litteras primi excogitaverint; et à Plinio, quod navigandi artem invenerint, quæ si minus comprobant Phœnicum philosophiam, ad eos profectò,

quemadmodum ad Ægyptios, ibant Græci scientiarum, et artium avidissimi, ut in earundem perficerentur notionibus. De Persiæ Magorum sapientia, deque ipsorum principe Zoroastro narrantur innumera; sed quæ non modicis intermixta fabulis, libenter præmittimus; quamquam planè fatendum sit, philosophiam coluisse Persas, ad quos etiam exteri hac de causa peregrinabantur. Indorum Gymnosophistæ magnum sapientiæ nomen sibi compararunt, quos et Pythagoras, et Democritus et Anaxarchus, et alii prima dignitate philosophi, audire discipuli. Triginta septem annos consumebant Gymnosophistæ in placida solitudine, ac litterarum otio, nec ante confectum hoc privati recessus, et studiorum curriculum, ad docendi munus evehebantur. Cum laude memorat Augustinus Atlanticos, quibus fuit nomen ab Atlante Mauritanix Rege, quem ferunt oppido famosum tam ab assidua cœlorum contemplatione, quam ab spheræ illius inventione, qua siderum motus describuntur. Et Virgilius, et Plinius eundem extollunt ab astronomicis cognitionibus. A Zamolxi, et Orphæo Thracibus jactabat Thracia philosophorum suorum antiquitatem, et sapientiæ culturam. Gallorum Druides, quorum opera cives illi ad mentis, et religionis disciplinas erudiebantur, aperte commemorant Aristoteles, Cæsar, Strabo, Tullius, et Ammianus Marcelinus, eorumque prædicata doctrina, et excellentia tam in scientiis profanis, quam in religiosa et morali.

Sed hactenus dictum est de remotissimorum

temporum philosophia; quam idcirco rapidissima festinatione percurrimus, quia, si divinos libros exceperis, per pauca supersunt earum ætatum monumenta quibus inniti possit historicus libero ab erroribus calamo. Antiquissima est Græcia, cujus philosophi sapientiam suam innumeris profusam libris posteritati reliquerunt. Græcia profectò novum philosophiæ splendorem attulit, ut ferè dici possit philosophorum seminarium; non enim, ut ad eam ætatem alibi, dumtaxat unus, alterve fuere, qui diversis prespersi religionibus, lentos fecerint, quamquam felices, conatus; et suorum scriptorum auxilio, bonoque ingenii nomine philosophiam extulerint, et communicaverint quidem non mediocria lumina, sed instar fulguris rapida, et brevi peritura. Singulare videtur à cœlo habuisse Græcia privilegium, ut longa seculorum serie generaret, aleret, conformaretque ingentem sapientum copiam, quam ferè dixeris philosophorum nationem, qui totis essent viribus in veritatis inquisitione, qui majorum notiones indefessis laboribus adaugerent, qui sapientiam comparaturi nihil dubitarent, et tranquillum otium et paterna bona, et charos cives, et dulcissimam patriam deserere, qui profundè cogitando, arcana rimando, naturam contemplando, eventus eventibus, conferendo, contemptis rebus ceteris, incanescerent. Antiquitate primum in his doctissimis Græcis Thaletem appellamus, qui mirabili donatus ingenii facilitate, summaque flagrans cupidine ad scientiarum fastigium perveniendi, nihil gravatus est ad Cretenses, Phœ-

nices, Ægyptiosque inter arripere, ubi consummatus audivit astronomiæ, geometriæ, aliarumque partium philosophiæ Doctores; ac parvo tempore discipulus cum scœnore Magistris reddidit, quod bonum acceperat; ipsosque docuit rationem excelsas Ægypti pyramides ad certissimum calculum dimetiendi. Bona tandem Græcorum fortuna Thales in patriam restitutus est, ubi summis ardoribus deditus naturæ studio, in tranquilla solitudine conclusus, nec omnino patens nisi volentibus ab eo derivare philosophica lumina, Mileti primus instituit scholam publico civium emolumento; quam Jonicam, et omnium antiquissimam nuncupant eruditi. Vita functus est Thales nonagesimo secundo ætatis anno, et post eum nulla jam intercapidine, florere in Græcis famoso nomine philosophi; atque institutam scholam Anaximander, Anaximenes, Anaxagoras, Archelaus, Socrates, aliique summi viri administrarunt.

Socrates autem, qui Mileto Athenas ab Anaxagora translata scholam ad honoris culmen perduxit, et patriæ nomen illustrissimum reddidit; docendi rationem non modicè immutavit, et quod agebat Tullius, *primus philosophiam devocavit è cælo et in urbibus collocavit, et in domos etiam introduxit, et cogit de vita, et moribus, rebusque bonis, et males quærere.* Ille quidem arte calandi admodum excelluit, ac Diogenis Laertii ætate manebat athenis Grætiarum statuæ, quas inculpserat Socrates. Excelluit pariter eloquentiæ robore, quam tanto-derè formidarunt Athenarum tyranni, ut inter-

dictum ei fuerit, ne rhetoricam Ateniensibus traderet. Excelluit deum, quod in Platone sæpè legimus, tam geometricis, quàm astronomicis, aliisque sublimibus doctrinis, in quas ea ætate sapientes animum intendebant. Sed mirifica natus gravitate, atque hominum cognitione supereminens, potissimos exeruit conatus, non tam ut mentem, quàm ut animum cives excolerent. Morum itaque scientiam et præceptis et exemplis traddere præcipuum fuit Socratis ad plures annos magisterium. Iniquorum iudicium sententiam morti traditus, intrepido conspexit ore fatalem horam, et vitam posuit ætatis anno septuagesimo.

Post hunc insignem Doctorem innumeros vidit Græcia summæ celebritatis philosophos, quorum plures, ut humana inter se discrepant ingenia, in varias ivere sententias, et scholas diversi nominis condidere, *quam tamen*, ut ait Tullius, *omnes se philosophi Socraticos, et dici vellem, et esse arbitrarentur.* Ne verò in immensum abeat hoc historicum compendium, liceat hic raptim memorare scholas, Cyrenaicam, Megaricam, Eliacam, et Eretricam, quæ tametsi Aristippum, Euclidem, Phædonem, et Menedemum, præclaræ mentis auctores haberint, parvo tamen in honore fuerunt posteritati. Longè celebrius comparaverunt sibi nomen academici, qui Platonem, Socrati charissimum in primis discipulum, ejusque sapientiæ propiorem, audierunt Magistrum. Ingenio quidem ille facili, profundo, robusto, et ad grandia conformato natus, ita eminere cœpit à

teneris dicendi genere, ut eum ab eloquentia suavissima dulcedine apim atticam appellaverint, et Socrates ipse, scholæ cygnum. In grammaticis, musicis, poesis et pictura primam cum summa laude posuit adolescentiam, et vicesimo ætatis anno ad Socratis auditores annumeratus, vix elapsum fuerat lustrum, jam in sapientibus primi nominis habebatur. Postquam invidi civis mortem Socrati maturarunt veneno, eruditus expeditionibus Plato vacavit, primum ad Megarenses, inde ad Cyrenaicos, ubi sub Theodoro, mathematicis disciplinis consummato Magistro, totis conatibus desudavit ut nihil sibi deesse in hac nobilissima philosophiæ parte videtur. A Cyrenaicis transmigravit in Ægyptios, quorum sapientum, eo jam rerum suarum statu discipulus esse non erubuit; ab iisque plura dogmata, variumque scientiarum doctrinas avidissimè derivavit; ibidemque loci, ut fertur, Mosaicos codices, aliorumque sacrorum auctorum vaticinia novit, ac didicit magnificere. Percurrit etiam per eam Italiæ partem, quæ magna Grecia dicebatur, ut ibi cum Philolao, Archita, et Eurito celebri nomine Pythagoricis consilia communicaret, ac sese invicem doctrinarum notionibus illustrarent. Semel, iterum, tertio, sæpius vocatus ad Dionysium juniorem, Syracusæ dominantem, ad Siculos tandem profectus est; undè tamem post aliquod temporis intervallum exiit, eo confectus dolore, quod ingentes perdidisset conatus, nec omnino potuisset hominem relinquere, quem tyrannum invenerat. Ad suos demum redditus, publicus

Magister, nullo quidem pretio, professus est philosophiam, cujus partibus miro digestis ordine harmonicèque dispositis, Heraclito subscripsit in physicis, Pythagoræ in metaphisicis, in moralibus autem Socrati. In politicis etiam prudentissimè constituendis, et ratiocinandi arte perficienda, felicissimè adlaboravit. Quam plura de his omnibus monumenta supersunt in ejus operibus, quæ tum ab stili elegantia, tum à verborum proprietate, tum ab ratiocinandi efficacia, tum præsertim ab sententiarum splendore, ac nobilissima excogitandi ratione maximeperè laudantur. Neque verò est animus, immunem ab erroribus prædicare Platonem, sed certè fuit insigni merito philosophus, princeps academix scholæ, sic appellatæ ab horto, quem ipsi pro ludo litterario pecuniosus Atheniensis, nomine Academicus, concessit. Altero, et octogesimo ætatis anno mortalitatem Plato deposuit, relicto in patria sui desiderio, et sapientissimi viri nomem tributum illi est, adque ad posteros perpetuum.

In binas discissi sunt scholas ejusdem discipuli, quorum alteri ad Lyceum traslati, Peripatetici dicti sunt, Aristotele preside, quem postea memorabimus; alteri locum, et nomen Academix retinuerunt. In iis fuere Speusippus, Xenocrates, Polemon, Crates, et Crantor, qui Platoni succedentes, unus ex alio nihil ferè immutarunt in Principis Academix doctrina; nisi quod Xenocrates pauca immiscuit ab Aristotele desumpta. Et fuit Xenocrates castigatissima vita, integritate mirabili, certissima pru-

18 DE PHILOSOPHIÆ VICISSITUDINIBUS.
dementia in conformandis adolescentium moribus,
et summa solitudinis, ac defatigationis in stu-
diis cupidine, in qua laboriosissimæ vitæ serie
ad ætatis annum secundum et octogesimum
pervenit. Arcesilas autem in Magisterium ali-
quando suffectus, à Platone defecit, et quasi
novam condidit Academiam, quam postmodum
dixere mediam. Et hic est de quo pulchrè Tul-
lius: "Ut in optima Republica Tiberius Grac-
cus, qui otium perturbaret, sic Arcesilas, qui
constitutam philosophiam everteret." Enimverò
ingenii claritudine, perspicuisque naturæ doti-
bus, quibus admodum excellit, perperam suus
est ad constabiliendum dogma de omnimoda hu-
manæ mentis ignorantia: nihil enim, ajebat, sci-
mus, nihil scire possumus; nec etiam, quod
unum Soctates excipiebat, nimirum *se nihil sci-
re*: quo sanè dogmate, non aliud fortassè absur-
dus, nec aut rationi magis dissonum, aut mo-
ribus magis periculosum philosophi excogitarunt.
Quam aliam animi demissionem sectantur, qui
catholicè sapiunt! Et tamen sectatores habuit
Arcesilas, eandemque post eum doctrinam
Lacydes, Evander, et Egesimus tradiderunt.
Quartus ab Arcesila rexit Ateniensem hanc
scholam Carneades, qui recentioris Academiæ
Princeps idcirco appellatur; quia paullulum
temperavit absurda doctrinæ: non enim, ut Aca-
demiçi medi, veritatem omnem inficiebatur;
sed acriter propugnabat, tam obscuris involuta
esse tenebris, quæcumque vera sunt, ut huma-
næ mentis non sit veritatem attingere; quam-
quam plura noscantur probabilia, quorum visu

DE PHILOSOPHIÆ VICISSITUDINIBUS. 29
insigni, et illustri, ut ajebat Tullius, vita sa-
pientis regi possit. Quam hæc inania! quàm
parum digna viro clarissimo, et qui tam avidè
vacabant studiorum commentationibus, ut om-
nem corporis curam negligeret ac sæpè pro
prandio sedens, nihil vesceretur nisi servula
cibos in ejus manum, et interdum in os in-
tromitteret! Ad annum nonagesimum operosam
vitam produxit, ejusque locum occuparunt or-
dine Clitomachus, Philo, et Antiochus: hic au-
tem postremus cum primum Philonis Magistri
doctrinam totis viribus defendisset, acriter
postea in eandem insurrexit, et Academiam
veterem instauravit. Et fuit Antiocho summa
gloria, quod in suis auditoribus numeraverit
illustriora Romanorum nomina, quorum erat
tunc temporis consuetudo, iter arripere in
Græciam, et Athenis commorari, ut ad opti-
mum philosophiæ saporem conformarentur. Ita
vidit apud se considentes, eruditionis cupidos,
Varronem, quem Romanorum dixere sapien-
tissimum, Lucullum quem magnificentissimum,
et Tullium, quem eloquentissimum. Et ab his
Romanis peregrinantibus, et à Polybio, Pa-
nætio, Carneade, Philone, Antiocho, aliisque
doctissimis Grecis, qui diversis temporibus Ro-
mæ commorati sunt, utraque Græcorum Aca-
demia, et philosophica lumina, ut suo dicemus
loco, per universum Romanorum Imperium
diseminata sunt.
Altera schola, quam diximus à Platonis na-
tam discipulis, Peripatetica dicta est, et prin-
cipem coluit Aristotelem. Et fuit hic ex iis vi-

ris illustrissimis, utraque parte famosis, in quos innumeræ laudes, innumera pariter mala congesta sunt. Mediam teneamus viam, quæ solet esse ab scopulis remotior. Natus Aristoteles ingenio certè vastissimo, fœcundissimo, et facilitate ad omnia mirabili, singularem prorsus, et penè incredibilem in studio constantiam adjunxit. Ætatis anno decimoseptimo ad Platonis discipulos coopatus, quatuor tota lustra sub tanto duravit Magistro, qui et ipsum Academiæ suæ gloriam, et animam appellabat. Platone vitâ functo, apud Hermiam in Mysia comorantem secessit; undè post annos aliquot à Philippo Macedoniæ Rege vocatus, et Magni Alexandri præceptor dicitur. Charissimus tanto Principi, cujus mentem, et mores diligentissimè conformavit, noluit postea, jam Regem, ad belli strepitum proficiscentem, comitari. Quare rediens Athenas, Academiæ præceptore Xenocrate, alteram instituit in Lyceo scholam, quam à verbo græco dixere Peripateticam, quoniam obambulans docere solitus est Aristoteles. Mirabilem reliquit scriptorum copiam, quæ ad Tullii et Quintiliani etiam ætatem videntur, magna saltem ex parte, genuina pervenisse. Tullius quidem in suis philosophicis libris, non semel aut iterum, sed sæpius, et penè ad fastidium, perfundit laudes huic sapienti, cujus appellat ingenium propè divinum, eloquentiam nervosissimam, flumen orationis aureum, stilum limpidum, et perspicuum, cujus philosophiam omnino singularem fateretur; quem rationis et inveniendi, et judicandi prin-

cipem, dicit; quo denique doctiorem, acutiorem, in rebus vel inveniendis, vel judicandis acriorem, palàm testatur fuisse neminem. Quintilianus autem, prudentissimo viri judicio, asserere non grabatus est, nescire se, quid magis in Aristotele admiraretur, num vastam, et profundam eruditionem, num prodigio similem scriptorum copiam, num stili jucunditatem, num excelsæ mentis acumen, num operum propemodùm infinitam varietatem: et addebat, credi fermè posse, quod plura sæcula in studio posuerit, ut sapientiæ suæ vastitate comprehenderet, quidquid philosophorum, quidquid oratorum, quidquid animantium, quidquid plantarum est, quorum omnium naturam, et proprietates mirabiliter extricavit. Et nos quidem putamus, multum esse tribuendum horum Romanorum judicio de sinceris tanti philosophi scriptis: quæ verò nunc dicuntur Aristotelis opera, tametsi laude non omnino careant, non tamen esse summi meriti existimant eruditi. Et liquidum profectò est, Teophrasto charo discipulo, et in Magisterio successori, Aristotelem hæreditatem reliquisse, quæcumque scripserat: hæc autem scripta processu temporum in varias incidisse vicissitudines donec eorum exemplar et ab interpretibus, et ab librariis malè corruptum, in potestatem fortè venit Arabis Averrois, à quo fuerunt penitus immutata, contrita, et deturpata, et qui ad libitum innumera superadjecit inania, quæ certè non fuerunt ab auctore. Quod in pluribus erraverit Aristoteles, quod immiscuerit multa parvi mo-

menti, multa insulsa, multa prorsus inutilia, nemo certè in sapientibus mirabitur: homo enim erat, plura scripsit, innumera insecutus est, viam sibi sæpè stravit per hactenus inaccessa. Sed quod Aristoteli tribuatur, quidquid longa sæculorum serie peccarunt in philosophicis homines, qui suas delirationes ut constituerent, tanti Sapientis nomine abusi sunt, profectò non est id philosophi sanæ mentis, non est inquirentis veritatem nullo partium favore, non est judicantis ad rationis leges. Depone insanos livores, si vis esse philosophus. Utinam liceret in his diutiùs immorari!

Aristotele maturè præcepto, quum vis numerasset ætatis annum tertium et sexagesimum, successit in Lycei magisterio vir summus, quem in suis discipulis ipse legerat, et quem à delicatissimo eloquentiæ sapore dixere Theophrastum. Magistro certè fortunatior, numeravit auditores ad duo mille, in quibus eminere Demetrius Phalereus, et Strato. Posteratati dedit libros de plantis, de civitatum omnium legibus, de vera vitæ beatitate, de rethorica, de variis hominum *characteribus*, aliosque plures; quorum tamen pauci pervenerunt ad nos. Annos vixit saltem octoginta quinque; nec desunt, qui asseverent, ætatis anno undecentesimo scripsisse *Characteres*. Post hunc in Lyceo docuerunt Strato, summoperè commendatus à physicis rerum notionibus; Lycon, ad annos quadraginta manens in magisterio, et à dicendi suavitate Glycon appellatus; Aristo Ceus, de quo solum novimus magno fuisse nomine

in philosophicis, et Glyconi successisse, Critolaus quem cum Carneade, Diogeneque missum ab Atheniensibus Romam in famosa illa legatione, fuisse Tullius ait ex nobilissimis illius ætatis philosophis; et Diodorus, quem dixere Dialecticum, et postremum nominant in Licei Doctoribus, quamquam alii dicant, tam longè fuisse ab Aristotelis doctrina, ut peripateticus dici non possit. Post hæc tempora magnum fuit de Aristotele silentium, nisi quod Sylla, captus Athenis, Romam transtulit ejus opera; quorum postea variam delibabimus fortunam, cum sermo nobis erit de corrupto sapore in philosophicis disciplinis.

Principem Cynici noverunt Antisthenem, qui pretium divenditi patrimonii civibus elargitus est, ut voluntaria vivens tenuitate, Socratem audiret; à quo postea recedens, tam impudentem, tantaque mordacitate horridam fundavit scholam, ut erubescere debeat humanum genus hujusmodi homines dixisse philosophos. Non certè inficiamur, ingeniosissimum quemque, plurimisque doctrinis clarissimum posse quidem pessimis esse moribus: attamen schola, cujus unicum sit institutum, mores hominum componere, cujus vera principia certissimè jaculentur ad effrigendum pudorem, ad cor tumidum creandum, ad sui similes contemnendos; hæc, inquam, schola tam esse debet absurda, quam Scholasticorum chimæra. Dialecticam, physicam, geometriam, et præterea liberales artes repudiabant omninò Cynici, et unam profitebantur motum scientiam; quos ta-